

מוקצה מחמת גופו

יונתן שי פרידמן

דטלטול מן הצד הוא כל זמן שאין מזיזין בידים ומצאתי במאירי שגם הוא הסכים לזה רק שכתב דבמקום שאין צורך ראוי לפרוש מזה: (צג) לעולם - ואם היה רגיל בימות החול להשתמש בהן איזה תשמיש סגי אפילו לא יחדן בפירוש. והאי יחוד שכתוב בשו"ע נראה דאפילו במחשבה בעלמא ולא בעינן שיפרש בפה: (צז) דביחוד סגי - היינו מה שמבואר שם ס"ב דאפילו באבנים סגי ביחוד לעולם. ולענין מידי דאורחיה בהכי נראה דבמקום הצורך יש לסמוך להקל דסגי ביחוד לשבת אחת:

שו"ע או"ח שכבד:

אוכלי בהמה, אין בהם משום תיקון כלי; לפיכך מותר לקטום, אפילו בסכין, קש או תבן ולחצוץ בו שיניו; אבל קיסם שאינו אוכל בהמה, אפילו ליטלו כדי לחצוץ בו שיניו, (יד) אסור.

משנה ברורה, סימן שכב

(יד) אסור - ואף דיש בזה משום כבוד הבריות שפעמים שנראה הבשר שבין השינים לחוץ וגנאי הוא לו אעפ"כ אסור דהיה לו להכין קיסם מאתמול במקום הסעודה ולפ"ז אם הזמינו חבריו לסעודה בשבת ולא היה אפשר לו להכין שום דבר מאתמול לחצות בו שיניו מותר לו לטלטל קיסם לחצות בו שיניו אם אין לו ד"א אך במקום שאין נחשב לו זה לגנאי אסור:

ערוך השולחן, או"ח, סימן שח

סעיף מו - ז"ל רבינו הב"י בסעיף כ"ב אסור לכסות פי החבית באבן או בקערת או לסגור בהן את הדלת... אע"פ שחשב עליה מבעוד יום אסור אא"כ ייחדה לכך לעולם אבל ייחדה לשבת זו בלבד לא והני מילי בדבר שאין דרכה לייחודה לכך כגון הני דאמרן אבל בכל מידי דאורחיה בהכי כגון לפצוע בה אגוזים ביחוד לשבת אחת סגי ויש מי שאומר דלא שנא ויש שאומרים שצריך שיעשה בה שום מעשה של תקון מבעוד יום עכ"ל... וכן דבר פשוט הוא דלישב על אבן כבד שאינו זז ממקומו כשיושבין עליו א"צ שום דבר דמוקצה לא נאסרה בנגיעה רק בטלטול ולכן ביכולת לישוב על אבן או קורה גדולה אע"ג דמוקצים הם, וכן לישוב על עשבים מותר כיון שמחוברים לארץ וכשמזיזן בישיבתו עליהם אין זה לטלטל שהרי הם מחוברים לארץ ואין כאן טלטול ואפילו אם אולי ע"י ישיבתו עליהם יתלושו אחדים מהם היו דבר שאין מתקוין ואין זה פסיק רישא...

סעיף נז - עוד כתב שם מטלטלין בשר תפוח והיינו מסריח מפני שהוא מאכל לחיה ומטלטלין בשר חי בין תפל בין מליח מפני שראוי לאדם וכן דג מליח אבל התפל אסור לטלטלו עכ"ל ואצילנו שאין חיות מצויות אסור לטלטל בשר תפוח אבל הטור והשו"ע סעיף ל"א כתבו מפני שראוי לכלבים וכלבים מצוים בכל מקום ומותר לטלטלו...

סעיף נח - וגם מה שכתב על בשר חי תפל מפני שראוי לאדם וכ"כ רבינו הב"י... וא"כ א"א לנו לעמוד על הבריור בכונתם מיהו לדינא לדין כל בשר חי מוקצה הוא דאין אנו אוכלין בשר חי כלל.

תשובות מאת הגאון ר' משה פיינשטיין, המודפס ב"טלטולי שבת"

(ח) שאלה: כפתור שנשמט מבגד האם מותר לטלטלו, ואי נימא דמותר בטלטול האם דוקא הראוייה ליצור ע"פ צלוחיתו, או דכל כפתורים מותרים בטלטול דחשיבי מוכן אגב הבגד? תשובה: כל הכפתורים הו"ל מוקצה דאין הדרך בזה"ז לצור כפתור ע"פ צלוחיתו, ול"ד לדין דלת של כלי המתפרק דהתם אית ליה להדלת איזה תשמיש. אכן אם יש לו איזה השתמשות בהכפתור אז לא הו"ל מוקצה...

(כ) שאלה: האם מותר לטלטל בשר חי בזה"ז? תשובה: כיון דאין הדרך לכוס בשר חי הו"ל מוקצה.

ספר טלטולי שבת, דף 82, הערה 17

...ובספר מאורי אש דף לז דן הרש"ז אויערבך שליט"א אם הגפרורים שלנו דינם ככלי שמל"א או"ד דמי לבקעת... אכן כשהייתי אצלו הכריע דהגפרורים נחשבים ככלי שמל"א והסביר דאף דבר שמשתמשים בו רק פעם אחת נחשב כלי, ומכיון שראוי לנקות האזנים (אף דאולי יש קצת סכנה בזה) ממילא שם כלי עליו ומותר לטלטל לצורך גו"מ.

בית יוסף או"ח, סימן שח

הג' כל דבר שאינו כלי ולא מאכל אדם ולא מאכל בהמה כגון אבנים ומעות וקנים ועצים וקורות ועפר וחול ומת ובעלי חיים וגרורות וצמקים שהם מונחים במקום שמייבשים אותם וכל כיצא בדברים אלו דלא חזו וזהו מוקצה מחמת גופו:

שבת קכד.

והא דתנן: אין סומכין את הקדירה בבקעת, וכן בדלת. והא בקעת דביום טוב - דבר שמלאכתו להיתר הוא, אלמא: דבר שמלאכתו להיתר, בין לצורך גופו בין לצורך מקומו אסור! - התם מאי טעמא - כיון דבשבת דבר שמלאכתו לאיסור הוא, גזירה יום טוב אטו שבת. וכי תימא שבת גופיה תישתרי, דהא דבר שמלאכתו לאיסור לצורך גופו ולצורך מקומו שרי! - הני מילי - היכא דאיכא תורת כלי עליו, היכא דליכא תורת כלי עליו - לא.

שבת מו-מו:

רב אויא איקלע לבי רבא, הוה מאיסן בי כרעיה בטיגא, אתיבי אפריא קמיה דרבא. איקפד רבא, בעא לעצוריה. אמר ליה: מאי טעמא רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו שרגא דנפטא נמי שרי לטלטוליה? אמר ליה: הואיל וחזיא לכסויי בה נמא. - אלא מעתה כל צורות שבחצר מטלטלין, הואיל וחזיא לכסויי בהו מנא! - אמר ליה: הא - איכא תורת כלי עליה, הני - ליכא תורת כלי עליה...

שו"ע או"ח, סימן שח

סעיף ז - חתיכת חרס (לב) שנשברה בחול מכלי וראויה לכסות בה כלי, מותר לטלטלה אפי' במקום שאין כלים מצויים שם לכסותם בה; ואם זרקה לאשפה מבע"י, אסור לטלטלה כיון שבטלה מהיות עוד כלי. הגה: ואפילו חזי לעני הואיל והקצוהו הבעלים שלו אע"פ שהם עשירים, דמוקצה לעשיר הוי מוקצה לעני כמו שיתבאר סוף הסימן, ודוקא חתיכת חרס משום דאתיא משברי כלי, אבל דבר (לד) שאין בו שייכות כלי כגון צורות או אבנים אע"פ שראויים לכסות בהם כלי, אסור לטלטלם. הגה: וכל דבר שאינו כלי כלל, אסור לטלטלו אפילו לצורך גופו, כ"ש לצורך מקומו.

סעיף כא - (פז) אבל נדבר של אבנים אע"פ שחשב עליו מבע"י, אסור לישוב (עליהם) (פט) אא"כ למדום (פי' סדרום)...

סעיף כב - אסור לכסות פי חבית באבן או בבקעת, או לסגור בהן את הדלת... אע"פ שחשב עליה מבע"י, אסור, אלא אם כן ייחדה לכך (צג) לעולם; אבל ייחדה לשבת זה בלבד, לא. וה"מ, בדבר שאין דרכה לייחודה לכך, כגון: הני דאמרן; אבל בכל מידי דאורחיה בהכי, כגון: לפצוע בה אגוזים, ביחוד לשבת אחת סגי. ויש מי שאומר דלא שנא. וי"א שצריך שיעשה בה שום מעשה של תיקון מבע"י (וע"ל סימן רנ"ט (צז) דביחוד סגי).

סעיף לא - בשר חי, אפילו תפל שאינו מלוח כלל, מותר לטלטלו משום דחזי לאומצא; וכן אם הוא תפוח (פי' מסריח, רש"י), מותר לטלטלו משום דראוי לכלבים.

משנה ברורה, סימן שח

(לב) שנשברה בחול - וה"ה שנשברה בשבת כמ"ש ס"ו אלא דנקט בחול משום סיפא דזרקה לאשפה מבעוד יום דאם זרקה בשבת שרי לטלטלה אפילו כשנשברה מבע"י כיון שבין השמשות היה עדיין על השבר תורת כלי:

(לד) שאין בו שייכות וכו' - וכגון עששית של ברזל וטבלא וכן בקעת כיון שאינו כלי אסור לטלטלו אפילו לצורך גופו כגון לתקוע אותו במקום בריח לדלת או לסמוך בו איזה דף שישב עליו אם לא שיעשה בו קצת מעשה תיקון קודם השבת להוכיח שעומד להשתמש בו או שייחודנה מע"ש לעולם להשתמש בו וכמ"ש לקמן בסכ"ב ורבים נכשלין בזה...

(נא) ואם זרקן לאשפה - דבטלה מהיות עוד כלי. ובמחצלת שלמה אפילו זרקן לאשפה מותר דבטלה דעתו אצל כל אדם:

(פב) ואסור לטלטלם - היינו טלטול ממש אבל לישוב עליהם כשאין מזיזין ממקומן ודאי שרי ואפילו כשמזיזין ע"י ישיבתו מצדד המ"א להקל